

AMERİKA'NIN UZAYA DÖNÜŞÜ

Dr. Üstün AYDINGÖZ

Amerikan uzay mekiği *Discovery* geçtiğimiz Ekim ayının başında dört günlük başarılı bir uzay uçuşundan sonra Dünya'ya döndüğünde, Amerika Birleşik Devletleri de 32 aylık bir aradan sonra uzaya dönmüş oldu.

Ocak 1986'daki *Challenger* kazasından sonra Amerikalıların yaptığı ilk iş uzay mekiği uçuşlarını askıya almak olmuştu. Aslında uzay mekiği uçuşlarının durdurulması ABD'nin aktif uzay programının da kesintiye uğraması demektir. Çünkü uzay mekiği, uzaya gerek insan gerekse kargo taşınmasında Amerikan uzay programının belkemiği rolünde olacak şekilde planlanmıştı. Uzay mekiği uçuşları 1981'de başlamadan önce, insansız roketlerle fırlatılabilen bazı uydular "artık nasıl olsa uzay mekiği var ve büyülesi daha ucuz" düşüncesiyle, uzay mekiğinin 30 ton yük taşıyabilen kargo bölümüne konarak uzaya gönderiliyordu. Amerikalılar daha da ileri giderek, uzay mekiğinden önce Amerikan uzay programının bütün yükünü taşıyan tekrar-kullanılmaz roket sistemlerini de rafa kaldırmışlardı.

İşte bu nedenlerdir ki *Challenger* kazasından sonra mekik uçuşlarının süresiz ertelenmesi, Amerikan uzay programının kolunu kanadını kırdı. Eğer tekrar-kullanılmaz roket sistemleri neredeyse tamamen terk edilmiş olmasaydı, Amerikan Havacılık ve Uzay Dairesi (NASA) uzaya mekiklerle göndermeyi planladığı uydulardan hiç değilse bir kısmını bu roketlerle gönderebilirdi. Bu roketlerin yeniden seri bir şekilde üretimi ise zaman isteyen bir işti. Öyle ya da böyle, ABD "uzay yarışı"nda çok değerli bir zaman kaybına uğrayacaktı.

Nitekim *Challenger* kazasından *Discovery*'nin geçen ayki uçuşuna kadarki 2,5 yıldan fazla sürede, Sovyetler Birliği özellikle Mir uzay istasyonundaki kozmonotlarıyla başarılı çalışmalar yaparken ve Mars gezegenine insansız iki uzay aracı gönderirken, Amerikan uzay programı, tarihinin en düşük prestijli dönemini yaşadı.

Yine de Amerikalılar boş durmadılar. *Challenger* kazasının teknik nedenini araştırmakla kalmadılar, böyle bir kazaya zemin hazırlayan faktörleri de ortaya çıkardılar. Sonuçta hem NASA'nın organizasyonunda önemli değişiklikler yaptılar, hem de uzay mekiğiyle ilgili 56'sı büyük 400'ü daha küçük olmak üzere 500'e yakın dizayn değişiklikleri yaptılar. Bu dizayn değişikliklerinin NASA'nın elinde kalan üç mekiğe (*Discovery*, *Columbia* ve *Atlantis*) uygulanması 2,4 milyar dolara mal oldu. Ayrıca kaybedilen *Challenger*'in yerine yeni bir mekik yapılması plan-

landı (Bu mekiğin 1991'de hazır olması ve 2 milyar dolara mal olması bekleniyor. OV 105 kod numaralı bu yeni mekiğe verilecek ismi belirlemek üzere Amerika'daki 15 000 ilk ve orta dereceli okulun öğrencileri arasında bir yarışma düzenlendi).

SIRADA BEKLEYEN PROJELER

Uzay mekiği uçuşlarının yeniden başlamasıyla, daha önceden mekikle uzaya gönderilmeleri planlanan, ancak mekik uçuşlarına ara verilmesiyle fırlatılışları ertelenmek durumunda kalan bazı uzay araçları şimdi uzaya gönderilecekleri günü bekliyorlar. Bunlar arasında yer alan Venüs gezegenine yönelik insansız *Magellan* uzay aracının, *Discovery*'den sonraki üçüncü mekik uçuşunda uzaya gönderilmesi planlanıyor. *Magellan*'in başlıca görevi Venüs gezegeninin detaylı bir haritasını çıkarmak olacak. Hubble uzay teleskopunun ise önmüzdeki yılın ikinci yarısında uzaya gönderilmesi bekleniyor. Uzay teleskopu sayesinde uzayın, yeryüzündeki teleskoplarla görülemeyen kısımları incelenebilecek. Sırasını bekleyen uzay araçlarından *Galileo* ise Jüpiter gezegenine gönderilecek. Jüpiter ve uydularının çevresinde defalarca dolaşacak olan uzay aracı, Güneş Sistemi'nin bu en büyük gezegeninin atmosferinde paraşütle alçalacak olan bir modülü de gezegene yollayacak.

UZAY UÇUŞLARININ RİSKİ

Discovery'nin geçen ayki tarihi uçuşundan önce, mekiğin 5 kişilik mürettebatından komutan Frederick Hauck, Amerikan insanlı uzay programının *Challenger*'in hemen ardından yeni bir kazayı kaldıramayacağını söylemişti. Böyle bir şey olmadı ama, risk uzay araştırmalarının doğasında var ve ileride de muhtemelen kazalar olabilecektir. Ancak uzay programlarının seyrinin kazalarla fazla etkilenmemesi de gerekiyor. Amerikalılar bu gerçeği -acı da olsa- yaşayarak anladılar. □